

формування людського капіталу підприємства за наступними характеристиками ефективності: ризик (відсутність можливості гарантувати очікуваний результат); час (впливає на кваліфікацію спеціалістів та керівників); життєвий цикл працівника. Удосконалений підхід до визначення рентабельності інвестицій у навчання передбачає врахування вигод та витрат підприємства від інвестицій у навчання персоналу протягом періоду окупності.

Література

1. Антонюк В. Головні напрямки зміцнення соціально-економічних основ формування людського капіталу // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 2. – С. 39–47.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Концепцію професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації незайнятого населення» від 1 лютого 1996 р. N 150 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. – № 6. – Ст. 200.
3. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України ПРО затвердження Положення про професійне навчання кадрів на виробництві» від 26 березня 2001 року N 127/151 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 15. – Ст. 667.
4. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 4. – Ст. 28.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розмір витрат платника податку на професійну підготовку або перепідготовку» від 24 грудня 1997 р. N 1461 // Урядовий кур'єр. – 1998. – 1 січня. – № 1/2.
6. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
7. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 37. – Ст. 308.

УДК 658:504

К.В. Грицик, асистент,
Одеський національний політехнічний університет

АНАЛІЗ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових умовах діяльність підприємства характеризується постійним пошуком нових шляхів розвитку і умінням адаптуватися до конкурентного середовища. Здатність прогнозувати стан ринкового середовища, уміння користуватися змінами у власних інтересах, дозволяє адекватно ухвалювати управлінські рішення і в максимальному ступені досягати поставлених цілей. Одним з важливих аспектів, який необхідно враховувати при формуванні цілей і шляхів їх досягнення, є аналіз чинників, що впливають на життєдіяльність підприємства.

У науковій літературі досить глибоко вивчені питання, пов'язані з аналізом традиційних чинників макро і мікросреди: В. Парсяк і Г. Рогів в рамках аналізу ринкового середовища охарактеризували стан макросфери [1, с.82]. Є. Бельтюков, Л. Некрасова запропонували методику аналізу чинників макросистеми, що дозволяє на основі експертних оцінок виділити чинники і критерії оцінки зовнішнього середовища [2, с.134]. А. Гершун і М. Гористий проводили аналіз впливу зовнішніх чинників на діяльність підприємств, проте виділяли чинники, що безпосередньо створюють цінність для підприємства, як матеріально-технічне забезпечення, виробничі процеси, збут продукції, обслуговування [3, с.144]. О. Тищенко, М. Кизим, Я. Догадайло вважали що не можна пристосовувати діяльність підприємства під зовнішні умови, необхідно робити на них вплив шляхом пошуку переваг [4, с.106 – 117]. Досвід функціонування вітчизняних підприємств показує, що найбільший вплив на діяльність підприємств роблять саме некеровані чинники, у зв'язку з чим зростає необхідність вивчення способів дії на них.

Мета статті полягає в аналізі причин різного ступеня важливості зовнішніх чинників, вивченні основних відмінностей від світових тенденцій в області їх обліку в процесі ухвалення управлінських рішень. А так само пропозиції підходу, що дозволяє перенести акцент із зовнішніх некерованих чинників на чинники мікросередовища, характер взаємодії з якими залежить від стратегічних і оперативних дій самого підприємства.

У ринковій ситуації, що склалася, прийнято виділяти наступні чинники, що впливають на формовану стратегію і результати діяльності підприємства: внутрішні та зовнішні чинники.

Внутрішні чинники пов'язані безпосередньо з процесом управління підприємством. Вони формують можливості підприємства, що дозволяють існувати і розвиватися, а так само проблемні ситуації, які створюють бар'єри на шляху до розвитку і досягнення поставлених цілей.

До внутрішніх чинників відносяться: недосконалість системи управління і організаційної структури підприємства, нерациональна політика розподілу ресурсів підприємства, низький рівень кваліфікації співробітників, неефективна система мотивації і так далі

Зовнішні чинники є сукупністю активних сил, що діють за межами підприємства і впливають на його діяльність. Аналіз зовнішнього ринкового середовища дозволяє розмежовувати чинники по ступеню контролю над процесом взаємодії на дві групи:

- чинники макросередовища, аналіз яких дає можливість прогнозувати очікувані зміни і формувати стратегію відповідну ситуації, що складається;
- чинники мікросередовища, що роблять безпосередній вплив на діяльність підприємства і піддаються зміні характеру взаємодії з його боку.

Особливості впливу різних чинників відбиваються на виборі стратегічних позицій і формування конкурентних переваг. Наприклад, в країнах з розвинутою ринковою економікою формування чинників макросередовища пов'язане з тенденціями на світовому ринку:

- на перший план виходить вплив науково-технічного прогресу, це пов'язано з активним застосуванням інформаційних технологій в бізнесі, а так само необхідністю впровадження інноваційних технологій, що дозволяють економніше використовувати ресурси;
- глобальна експансія світового ринку крупними компаніями розвинених країн, вільна торгівля і переміщення капіталу ведуть до змін в ринкових процесах, тобто появи на внутрішньому ринку нових груп постачальників, конкурентів і покупців, зміни характеру їх взаємодії, створення нових механізмів управління підприємством.

Підвищений інтерес в управлінні підприємством до економічних і науково-технічних чинників пов'язаний з необхідністю ефективнішого застосування внутрішнього потенціалу підприємства і пошуком нових конкурентних переваг. Ситуація на вітчизняному ринку має свої відмінності. По опиту представників одеських машинобудівних підприємств найбільший вплив роблять політичні і фінансово-економічні чинники, пов'язані із специфікою постійної зміни державної політики. Наприклад, до них відносяться: нестабільність податкової системи; нестійкість програми державного регулювання; інфляційні процеси; низька інвестиційна привабливість.

В цілому економіки України не торкнулися питання трансформації глобального ринку – основною проблемою залишається створення стабільних ринкових відносин і пошук додаткових ресурсів, в основному фінансових, необхідних для стабільного розвитку.

Наочніше ступінь впливу даних чинників на діяльність підприємств представлений в табл. 1 (автором систематизовані дані по групі машинобудівних підприємств Одеського регіону на основі проведеного опиту Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку).

Таблиця 1

Чинники макросередовища, що впливають на діяльність вітчизняних підприємств

Група чинників	Ступінь впливу на діяльність підприємства (кількість опитуваних представників) %		
	незначне	середнє	значне
Фінансово-економічні	-----	21,4	78,6
Політичні	21,4	14,2	64,4
Виробничо-технологічні	21,4	42,9	35,7
Соціальні	28,6	42,8	28,6
Екологічні	92,9	7,1	-----

Результати опиту підтверджують, що залежність від політичних і економічних чинників пов'язана з вирішенням першочергових проблем – боротьбою підприємства за виживання, пошуком стабільних систем управління і низькою ефективністю використання капіталу, що не дозволяє перейти на інший рівень – конкурувати на глобальному ринку, відповідаючи сучасним світовим тенденціям.

До найбільш важливих чинників мікросередовища відносяться покупці, постачальники, конкуренти і інвестори. Характер взаємозв'язку з даними чинниками є творчим і прогнозованим процесом, що пов'язане із загальним бажанням функціонувати на ринку і користуватися у власних інтересах загальними конкурентними правилами. Проте вплив чинників мікросередовища формується на підставі комплексного впливу чинників макросередовища, і непередбачуваність

економічної і політичної обстановки в країні не дозволяє проводити повноцінний аналіз ринкових можливостей і стратегічних напрямів розвитку.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновки про підвищену увагу представників вітчизняних підприємств чинникам макросередовища, якими у свою чергу практично неможливо управляти. Акцентуючи увагу на зовнішніх чинниках, підприємства втрачають можливість формування конкурентних переваг за рахунок контрольованих чинників, пов'язаних з управлінням внутрішніми бізнес процесами і ринковими взаємодіями з іншими контрагентами. Управління зовнішніми і внутрішніми чинниками пропонується розглянути в системі взаємозв'язаних процесів – через формування груп, що діють, керівників підприємством усередині (персонал) і зовні (постачальники, споживачі, конкуренти, акціонери, інвестори, суспільство, уряд). Характер взаємодії слід оцінювати, ґрунтуючись на задоволенні їх інтересів. При цьому значення набуває чітке розуміння причинно–наслідкових зв'язків між чинниками макросередовища і мікросередовища, а так само оцінка їх загального впливу на результати діяльності підприємства.

Даний підхід заснований на тому, що підприємство в процесі своєї діяльності стикається з різними групами осіб, які надають необхідні ресурси, тим самим, дозволяючи йому розвиватися. Наприклад, підприємство функціонує за рахунок наявності необхідного трудового потенціалу, вираженого як в цілеспрямованій дії робочої сили, так і накопичених знаннях, умінні ними користуватися собі на благо. Управління процесом створення кінцевого продукту засноване на перетворенні деякого капіталу, наданого інвесторами, і інших продуктів і послуг, необхідних для безперервного функціонування системи. Результати діяльності, виражені в доході від реалізації продукції, поступають на підприємство за рахунок задоволення потреб споживачів продукції.

Проте, саме вони встановлюють правила гри на ринку і своїм існуванням стимулюють підприємство використовувати активніше свої можливості. Суспільство, державне і місцеве управління встановлює загальні закони існування і взаємодії на ринку з іншими контрагентами. З іншого боку, зацікавленість різних груп виражається в задоволенні їх потреб, і вони надають свої ресурси, поки отримують взамен необхідні блага. Залежність процесу функціонування підприємства від задоволення потреб зацікавлених сторін представлена на малюнку (рис. 1).

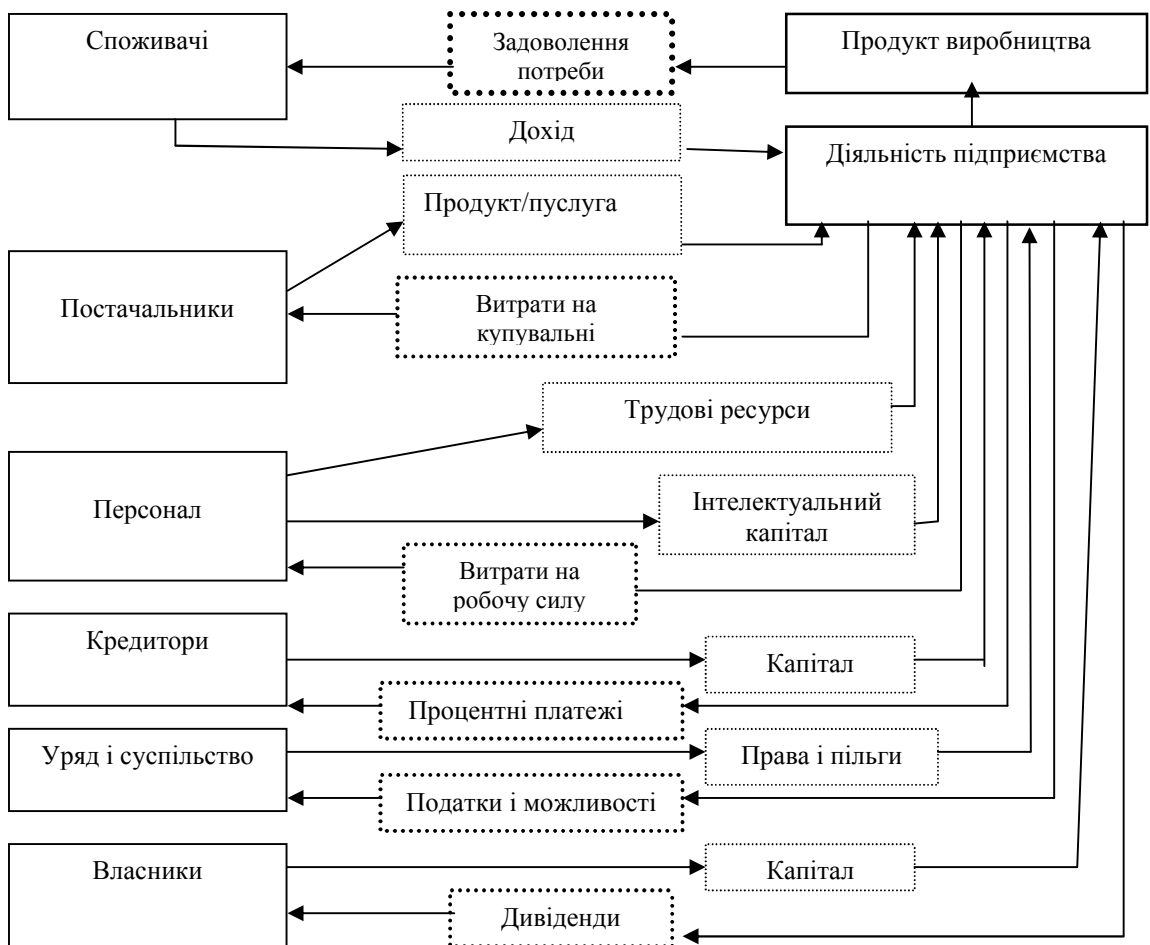

Рис. 1. Залежність функціонування підприємства від задоволення претензій зацікавлених сторін

Підприємство повинне розглядати кожну з груп як джерело додаткових можливостей, і враховувати їх інтереси з метою отримання максимальної вигоди. Більш того, даний підхід припускає, що кожна група осіб зацікавлена в розвитку підприємства і отриманні ним доходів, що ростуть, оскільки рівень розвитку підприємства дозволяє більшою мірою задовольняти потреби зацікавлених сторін. Проте можливість задоволення вимог зацікавлених сторін підприємством обмежено і як наслідок – основне завдання підприємства зводиться до оптимального розподілу власних благ і отримання максимальної віддачі.

Таким чином, виявлення чинників, що впливають на процес управління підприємством, через реалізацію інтересів груп людей, що беруть участь в ринкових процесах, дозволяє:

- розширити діапазон керованих зовнішніх бізнес процесів;
- створити систему показників, засновану на індикаторах оцінки, що характеризують задоволення потреб зацікавлених сторін і рівень віддачі від заходів, що реалізуються, що дозволить формувати стратегію підприємства на основі конкретних вимог і можливостей ринкового простору.

На практиці керівництво підприємств само визначає ступінь важливості різних зацікавлених сторін. І від того, чиї пріоритети коштують у вершині всього, залежить, які цілі переслідуються і які інструменти застосовуються в управлінні підприємством. У останні десятиліття акцент уваги підприємства до різних груп зацікавлених сторін постійно зміщувався: у 1970–х рр. в центрі уваги знаходився трудовий ресурс підприємства, в 80–х — діяльність підприємства як системи, керованою командою співробітників, в 90–х роках важливість придбали споживачі і задоволення їх потреб. У 2000–і роки все великої важливості набуває вміння управляти знаннями і реагувати на зміни навколишнього середовища, а це веде до необхідності застосування нових технологій управління, що дозволяють гнучко реагувати на зміни навколишнього середовища і активно формувати і використовувати інтелектуальний капітал.

На основі проведеного аналізу зовнішніх і внутрішніх чинників, слід зробити вивід про те, що вітчизняні підприємства через свою не досвідченість не уміють активно використовувати внутрішній потенціал і гнучко реагувати на зміни в навколишньому середовищі, вважають основними причинами не ефективного розвитку вплив чинників макросередовища. Проте такий підхід не дозволяє якісно оцінити впливаючі сили і управляти ними. Формування системи ключових чинників повинне бути засноване на виявленні контрольованих процесів, а так само їх взаємозв'язки з некерованими чинниками і результатами діяльності підприємства. Аналіз чинників щодо теорії задоволення інтересів зацікавлених сторін дозволяє детальніше вивчити впливаючі чинники, визначити можливості і бар'єри розвитку підприємства, направити зусилля на вигідніші взаємодії.

Література

1. Парсяк В.Н., Рогов Г.К. Маркетинговые исследования. – Киев: Наукова думка, 1995. – 142с.
2. Бельтюков Е.А., Некрасова Л.А. Выбор стратегии развития предприятия: Учебное пособие. – Одесса: ОНПУ, 2002. – 280с.
3. Гершун А., Горский М. Технологии сбалансированного управления. – М.: ЗАО “Олимп – Бизнес”, 2005. – 416с.
4. Тищенко А.Н., Кизим Н.А., Догайдайло Я.В. Экономическая результативность деятельности предприятия: Монография. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 144с.

УДК 568.562

І.В. Артюхова, асистент,
Кримський економічний інститут КНЕУ

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ САНАТОРНО–КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ

Тенденції сучасного економічного розвитку в Україні характеризуються високим динамізмом, активізацією економічних зрушень на користь сфери послуг, посиленням конкурентної боротьби. Набувають ознак комплексності та взаємопричинності процеси у зовнішньому середовищі. Незважаючи на пріоритетність необхідності розвитку курортної галузі, сучасний стан господарювання вітчизняних підприємств санаторно–курортного комплексу характеризується